

ВІДГУК

доктора мистецтвознавства, професора, професора кафедри музичного
виховання Київського національного університету театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого.

СТАНІСЛАВСЬКОЇ КАТЕРИНИ ІГОРІВНИ

та професора, завідувача кафедри режисури та акторської майстерності
імені народної артистки України Лариси Хоролець

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Народного артиста України,

ГИРИЧА ВІКТОРА СЕРГІЙОВИЧА

на творчий мистецький проєкт

та наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту

БІЛАША ІВАНА ПАВЛОВИЧА

**«АКТУАЛЬНА МОНОДРАМА КРІЗЬ ОПТИКУ СИНТЕЗУ МИСТЕЦТВ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»**

поданого до захисту на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва
за спеціальністю

026 – Сценічне мистецтво

Актуальність теми творчого мистецького проєкту та обґрунтованість його положень. Звернення до монодрами як до предмета дослідження виглядає виправданим і своєчасним. Жанр, який у сучасному театрі набув функції експериментальної лабораторії та простору для поєднання різних мистецьких мов, дійсно потребує комплексного аналізу. Монодрама як жанрова форма давно вийшла за межі камерного формату, перетворившись на інструмент аналітичного осмислення кризових процесів культури, що потребує системного і водночас

експериментального підходу. У цьому контексті запропонований мистецький проєкт є науково виправданим і актуальним, адже він не лише розглядає монодраму у її традиційному вимірі, а й аналізує її як поліфонічний феномен, що синтезує текст, перформативність, документальність, тілесні практики та візуальні коди.

Обґрунтування творчого проєкту здійснене послідовно. Автор чітко висвітлює проблемне поле, окреслює взаємодію монодрами з документальними та перформативними практиками, а також залучає власний сценічний досвід як емпіричний матеріал. Варто підкреслити, що інтеграція власної художньої практики дослідника до наукового дискурсу не сприймається як суб'єктивістська декларація, а, навпаки, забезпечує емпіричне підґрунтя для більш глибокого проникнення в специфіку жанру. Такий підхід додає дослідженню конкретності й демонструє його прикладний вимір. Серед важливих положень слід відзначити й розробку ідеї синтезу мистецтв як аналітичного інструмента. У роботі ця категорія набуває не лише естетичного, а й онтологічного значення, що свідчить про зрілість наукового підходу й розуміння актуальних тенденцій світового театру. Водночас слід зазначити, що розлогість концептуальних пояснень іноді перевантажує текст і ускладнює виділення головних положень.

Загалом тема обрана вдало, актуальність її не викликає сумнівів. Положення роботи аргументовані, хоча не завжди достатньо лаконічні й ієрархізовані. Дослідження можна оцінити як коректне й послідовне, таке, що органічно вписується у сучасний науково-театрознавчий дискурс.

Саме тому представлене дослідження, присвячене аналізу актуальної монодрами крізь оптику синтезу мистецтв, на нашу думку, вирізняється як практичною, так і теоретичною доцільністю. Звернення автора до сучасних концепцій театральної драматургії, їх критичне переосмислення у зв'язку з національним культурним контекстом та особистою художньою практикою

надає роботі необхідного рівня новизни й актуальності, що відповідає вимогам часу та розвитку українського театрознавства.

Базові теоретичні розмисли творчого мистецького проєкту «Актуальна монодрама крізь оптику синтезу мистецтв: теорія і практика» відображені в його науковому обґрунтуванні. Поданий на рецензування текст має логічну структуру, що відповідає зазначеним меті та завданням: вступ, три розділи, висновки, список джерел, додатки. Текст послідовно висвітлює основні напрями наукового осмислення монодрами, динаміку її розвитку від традиційної жанрової парадигми до постдраматичної моделі «драми дискурсу», окреслює закономірності сценічного формотворення та специфіку акторського існування у форматі моновистави. У роботі розглянуто механізми мовної дії як чинника конструювання сценічної реальності, виявлено можливості застосування вербатімної стратегії у структурі сучасної монодрами, а також апробовано авторську модель текстотворення й сценічної реалізації п'єси-документу. Відповідно, здобувач створює науково-теоретичну базу для досягнення творчої мети проєкту.

Перший розділ роботи засвідчує цілісність і послідовність авторського підходу до предмета дослідження. В центрі уваги опиняється монодрама як форма, що виходить за межі усталеної жанрової парадигми й розглядається у співвіднесенні з концепціями «драми дискурсу» та «тотального театру». Така перспектива дозволяє не лише описати історичні чи теоретичні зрушення, а й продемонструвати, в який спосіб сучасна монодраматургія функціонує як простір живого досвіду, перформативної події та синтетичної сценоцентричної дії. Особливу увагу приділено еволюції монодрами – від ранніх театральних практик до сучасного постдраматичного поля. Автор показує, як із кількісного визначника – присутності одного актора – монодрама перетворюється на складний феномен, який визначають не стільки сюжет чи персонаж, скільки

єдиний голос, здатний транслювати межовий досвід, фрагментовану ідентичність та пам'ять.

У тексті простежується прагнення розкрити монодраму як динамічну структуру, в якій мовлення й тілесність набувають значення самостійних чинників формотворення. Автор коректно показує зсув від репрезентаційних моделей до практик висловлювання й присутності, що відповідає загальним тенденціям постдраматичного театру. У цьому контексті поняття «тотального театру» введено не як історичний анахронізм, а як інструмент сучасного аналізу, здатний пояснити логіку інтеграції різних мистецьких мов у межах моновистави. Важливим є й міждисциплінарний ракурс дослідження: монодрама показана як транзитний культурний феномен, що вбирає у себе елементи документалістики, ритуалу, тілесних і терапевтичних практик. Така широта підходів дозволяє обґрунтувати використання концепту «драми дискурсу» як найпродуктивнішої категорії для аналізу сучасної монодрами у філософських, соціокультурних та антропологічних координатах. Окреслені в першому розділі положення створюють необхідну основу для подальшого дослідження, але залишають відкритими питання систематизації термінологічного апарату. Це не знижує загальної вартості виконаної роботи, проте свідчить про потенціал для подальшого уточнення й розвитку теоретичних положень.

У другому розділі автор розглядає сучасну монодраму не як відтворення реальності, а як акт художнього самоконструювання, де «Я» поєднує функції актора, режисера й глядача. Архітектоніка сценічного тексту постає як відкрита система, що народжується з внутрішньої логіки переживання, поєднуючи слово, тіло, простір і звук. Природа акторського існування трактується як форма співтворчості, у якій виконавець виступає носієм множинної присутності. Його гра не зводиться до відтворення ролі, а є концентрованим і метаусвідомленим жестом, що поєднує інтуїцію, психологічну напругу й феноменологічне проживання моменту. Мовна маніпуляція в монодрамі показана як ключовий

чинник художнього впливу: вона забезпечує психологізацію образу й конструює сценічну реальність, виходячи за межі лінгвістичних моделей. Особливо вагомим є аналіз вербатіму як радикального художньо-етичного жесту: документальне слово дестабілізує авторську інтонацію, відкриваючи конфлікт між фактичною й фіктивною правдою.

Третій розділ стосується інтерпретації сценічного досвіду монодрами *«Хочу, щоб цієї вистави не було»*. Авторіві вдалося поєднати аналітичний погляд на структуру вистави з розумінням її гуманістичного виміру. Важливим є наголос на мінімалістичному сценічному рішенні як свідомій формі, що підсилює зміст, а не обмежує його. Це трактування видається переконливим, оскільки воно дозволяє розкрити специфіку монодрами як простору пам'яті та інтимної зустрічі актора з глядачем. Варто відзначити ідентифікацію ключових художніх механізмів – вербатімного матеріалу, відкритої структури монологів, акценту на особистісному вимірі сприйняття. При цьому вдається успішно уникнути надмірної ідеалізації: вистава розглядається не як завершена естетична модель, а як процес живої взаємодії. У цілому, розділ демонструє вміння поєднати теоретичний аналіз із конкретним сценічним прикладом, що є цінним для розуміння сучасної монодрами. Робота виглядає цілісною і логічно пов'язує попередні висновки з практичним матеріалом.

Теоретичним підґрунтям роботи стали праці зарубіжних та вітчизняних митців-практиків та теоретиків театру, зокрема В. Фіалка, Г. Веселовської, О. Клековкіна, Л. Недін, Ч. Йорда, Г.-Т. Леманн, Г. Гілберт, Дж. Ло, Х. Гоеббелса, Е. Фішер-Ліхте, Е. Барби, Дж. Кемпбелла, О. Бондаревої, Є. Васильєва, Ж. Бортнік, І. Босак, К. Стеглікової, Дж. Паркера, Л. Пацунової, Н. Малютіної.

Для практичної реалізації дослідження здобувач виступив у ролі актора, драматурга, компільатора документальної частини тексту, режисера, сценографа для вистави *«Хочу, щоб цієї вистави не було»*.

Відповідність публікацій та мистецьких апробацій темі творчого мистецького проєкту. Наукові та творчі апробації І. П. Білаша цілком відповідають обраній темі дослідження. Мистецька та наукова компоненти творчого проєкту пройшли належну апробацію. Основні наукові положення пропонуваного проєкту відображено у трьох статтях, опублікованих у фахових виданнях України (категорії Б), представлено в доповідях на всеукраїнських конференціях, а також оприлюднено в тезах доповідей. Зазначені матеріали містять самостійні результати дослідження за обраною проблематикою і відповідають вимогам дотримання академічної доброчесності.

Стаття «Особливості когнітивно-комунікативного простору монодрами як «драми дискурсу»» зосереджена на тому, щоб пояснити монодраму не лише як театральний жанр, а як простір, у якому головним об'єктом стає не дія між персонажами, а унікальний комунікативний феномен, де через мову вибудовується драматична дія, психологічна напруга й художній ефект.

Стаття «Особливості інтерпретації концепції тотального театру в сценічному мистецтві» присвячена аналізу того, як у сценічному мистецтві трактується й застосовується концепція «тотального театру» – ідеї, що прагне охопити всі можливі виражальні засоби та максимально впливати на глядача. Стаття показує, що «тотальний театр» – це не просто історична концепція авангарду, а актуальна стратегія сценічної практики, яка дозволяє театру залишатися живим, всеохопним і здатним створювати граничний вплив на глядача.

Стаття «Мовна маніпуляція як драматургічний прийом конструювання реальності в сучасній монодрамі» досліджує, як слово у монологічній структурі стає не лише засобом вираження, а й інструментом впливу, що формує саму тканину сценічної дії. Автор розглядає мовну маніпуляцію не як побічне явище, а як ключовий художній механізм: вона задає інтенсивність комунікації, вибудовує психологічну глибину персонажа, визначає динаміку внутрішнього

конфлікту та підпорядковує рецепцію глядача авторському задуму. У цьому контексті слово в монодрамі постає і як елемент сугестії, і як стратегія побудови художньої дійсності, що виводить театр за межі ілюстративності, роблячи його полем живого моделювання досвіду та реальності.

Тези «Документальний театр в контексті повномасштабної війни в Україні на прикладі вистав «Лишатися (не) можна...» Є. Резніченко та «Karo spirale» С. Мойсеєва», «Монодрама «Експеримент» Марка Равенгілла у контексті художніх традицій «театру жорстокості»» також розвивають сегменти дослідження, представлені у науковому обґрунтуванні.

Мистецькі апробації у вигляді майстер-класів та публічних показів послідовно удосконалювалися та уточнювалися задля досягнення оптимального результату відповідно до вимог освітньо-творчого процесу та професійних очікувань автора.

Рівень виконання творчого мистецького проєкту. Ми вважаємо, що рівень творчого мистецького проєкту цілком відповідає вимогам творчої аспірантури. Проєкт продовжує і поглиблює дослідження актуальної монодрами через поле документального театру. Результати творчих напрацювань можуть бути використані в теоретичній і практичній площинах театрально-сценічного дискурсу. Мистецький проєкт пройшов три апробації, зокрема: в Київському національному університеті театру кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, в коледжі хореографічного мистецтва «Київська муніципальна академія ім. Сержа Лифаря», на малій сцені Київського національного академічного Молодого театру.

Отже, науковий та творчий рівень виконання проєкту відповідає вимогам «Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні» в редакції від 26.02.2022 щодо форми, обсягу, змісту і апробації наукової та мистецької складових. На наше переконання творчий мистецький проєкт Білаш Івана Павловича «Актуальна монодрама крізь оптику

синтезу мистецтв: теорія і практика» може бути **рекомендований до захисту**
за спеціальністю 026 – Сценічне мистецтво, галузі знань 02 – Культура
і мистецтво.

доктор мистецтвознавства,
професор, професор кафедри музичного виховання
Київського національного університету
театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого

СТАНІСЛАВСЬКА К. І.

Народний артист України, професор,
завідувач кафедри режисури
та акторської майстерності
імені народної артистки України Лариси Хоролець
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв

ГИРИЧ В. С.

Підпис *Станіславська К. І.*

ЗАСВІДЧУЮ

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

